Stevenskerk Nijmegen, 12 september 2021, viering ('Pestmis') in het kader van het Gebroeders van Lymborchfestival.
Voorganger : Eduard Kimman s.j., pastoor Parochie H. Stefanus, Nijmegen

[Evangelie: Marcus 4, 35-41) (Nieuwe Bijbelvertaling):

35 Aan het eind van die dag, toen het avond was geworden, zei hij tegen hen: 'Laten we het meer oversteken.' 36 Ze stuurden de menigte weg en namen hem mee in de boot waarin hij al zat, en voeren samen met de andere boten het meer op. 37 Er stak een hevige storm op en de golven beukten tegen de boot, zodat die vol water kwam te staan. 38 Maar hij lag achter in de boot op een kussen te slapen. Ze maakten hem wakker en zeiden: 'Meester, kan het u niet schelen dat we vergaan?' 39 Toen hij wakker geworden was, sprak hij de wind bestraffend toe en zei tegen het meer: 'Zwijg! Wees stil!' De wind ging liggen en het meer kwam helemaal tot rust. 40 Hij zei tegen hen: 'Waarom hebben jullie zo weinig moed? Geloven jullie nog steeds niet?' 41 Ze werden bevangen door grote schrik en zeiden tegen elkaar: 'Wie is hij toch, dat zelfs de wind en het meer hem gehoorzamen?'

[overweging:]

We komen hier bij elkaar omdat we niet gerust zijn over die pandemie en haar gevolgen. Zoals ook de middeleeuwers naar de kerk togen, vieren wij ten tijde van een pandemie, ten tijde van 'angustiae', van angsten, een Mis. In het oude Missaal waren allerlei missen met een bijzondere intentie te vinden: voor tijden van oorlog, van veepest, van hongersnood, van een besmettelijke ziekte, enz. Dan werd er tot God gebeden om ergens van verlost te worden. Doen wij dat ook?

Het evangelie ging over angst. Marcus 4,35-41. Voorafgegaan door een lezing uit de Romeinenbrief. Soms helpt het als je iets weet van de achtergrond, zoals het geval is bij die eerste lezing uit een brief van troost geschreven door St Paulus aan de joden in Rome. Met name de christen-joden. Er was een pogrom geweest. Een decennium eerder waren de joodse graanhandelaren uit de stad verjaagd. Op schepen gezet, de zee op gestuurd. Niemand bekommerde zich om compensatie. Enkele jaren later werden ze gesommeerd terug te keren. Over het verlies, over de vermoorde familieleden en de afgepakte huizen werd niet gepraat. Wat een onrecht. Ze moesten maar zorgen dat er binnen de kortste keren weer graan was in Rome. Tegen de achtergrond van die situatie van onrecht en van uitbuiting spreekt St Paulus in zijn Brief aan de Romeinen over gerechtigheid. Laat je die economische achtergrond los, dan kom je terecht in allerlei theologische bespiegelingen omtrent gerechtigheid. Wat voor deze Brief geldt, geldt voor alle boeken van het Nieuwe Testament: ze zijn bijna 20 eeuwen of eerder geschreven, voor de verwoesting van de Tempel, in het jaar 70.

Ons leven verschilt erg van het leven van de gelovigen van de eerste eeuw. In deze dienst zijn we bezig met ons eigen, hedendaagse geloof. Niet het geloof van de oerkerk of van de Middeleeuwen. Er werd toen anders gebeden, het geloof werd anders beleden, de liefde tot

de naaste werd anders gepraktiseerd dan in onze tijd. De Middeleeuwers hadden hun concrete Godsbeeld, hun concrete armen binnen de stadspoort, en hun concrete feestdagen, zoals carnaval of de kermis. Voor ons is alles verder weg: God is ver weg, de vluchtelingen zijn ver weg, de productie van voedsel is ver weg, de vakanties zijn ver weg. Een wereld met *Fernverantwortung*.

Maar één ding is hetzelfde: de Heilige Schrift. Toch lezen we de Schrift anders. Het 'Woord van God' heeft bij ons een andere betekenis. We duiden de verhalen anders: minder letterlijk, meer allegorisch, meer psychologisch. Neem deze bijna-schipbreuk op het Meer van Genezareth, verteld door drie evangelisten. Jezus ligt te slapen, terwijl de leerlingen bang zijn: 'Meester, kan het u niks schelen dat we vergaan'. Er wordt dus gezegd: 'we vergaan'. Zo wordt de situatie ingeschat. (In een van de beroemdste schipbreuken in de vorige eeuw, de Titanic, werd de situatie ook ingeschat: 'we vergaan niet. We kunnen niet vergaan.') Een ervaring wordt dus onder woorden gebracht. Perceptie. Dat komt ons bekend voor: 18 maanden geleden, dus februari-maart 2020, werden analyses gemaakt van de beginnende pandemie. De lockdown zou enkele weken duren. Sommigen deden de prognoses van het RIVM af als onzin, als complot, maar anderen gebruikten ze voor beleid. Twee percepties tegenover elkaar. En het gedrag dat daaruit voortvloeit, staat tegenover elkaar.

Met welke perceptie zijn wij hier bijeengekomen in de Stevenskerk, waar al bijna acht eeuwen gebeden wordt. Doen wij dat op dezelfde wijze als de middeleeuwers? Zij voelden zich onzeker, vooral in tijden van pest, oorlog, hongersnood en andere rampen. Hulpeloos. Ze baden om er van verlost te worden. En wij? We voelen ons veel zekerder dan die middeleeuwers. We beheersen zowat alles met techniek en technologie. Maar == en daar gaat het nu, vanmorgen over == er is ook onrust, twijfel, angst. Dat is een diepe menselijke ervaring, met religieuze en niet-religieuze elementen. Zeggen wij ook: 'help, ik verga!'.

Daarom lazen we dat bijbelverhaal. Het gaat in de bijbel niet om historie, maar om interpretatie van je innerlijke ervaringen. Het gaat over meer dan over wat er toen gebeurd is, of wat er toen gebeurd kan zijn. Dat laatste achterhalen we niet meer na 2000 jaar. Die geografie van het Meer van Genezareth, een soort verbreding van de Jordaan, stromend van noord naar zuid, 200 meter onder de zeespiegel. Zoals sommige '*Gorges'* in Frankrijk: heet overdag, afkoeling 's avonds. Maar het gaan mij niet over die verklaring, over die valwinden in de avond. Het verhaal gaat over ons. Met zijn allen in een schuitje, aan elkaar overgeleverd. 'Help. We vergaan.' Dat lijkt op: 'Help, een pandemie die we niet aan kunnen!' Het verhaal is waar omdat het nu in ons gebeurt, niet omdat het ooit op een avond in die hete slenk, op dat donkere meer gebeurde. Wat hier verteld wordt, gebeurt met ons. 'Help, we vergaan.' Help, die fraaie samenleving die we zo mooi hebben opgebouwd, vergaat.

Als we terugkijken op die 18 maanden pandemie, dan is het voortdurend: 'help, we vergaan.' We voelen, hier, dat we allen geraakt zijn, dat die pandemie ons confronteert met onze zwakheid, onze vatbaarheid voor ziektes, met onze sterfelijkheid. Dat maakt angstig.

Wij hebben een andere manier van kijken. Dus hoeven we naar de pandemie niet als een middeleeuwer te kijken. Die zou zeggen dat de pandemie is veroorzaakt door God. Wellicht als straf. Daarom een perst-mis. Maar ik zie de pandemie als een opportuniteit. Door deze pandemie kunnen we God in een nieuw perspectief zien. Jezus, == als beeld van God ==, slaapt. Jezus slaapt. De leerlingen in de boot zijn in paniek, maar Jezus slaapt. In onze seculiere cultuur slaapt God. We laten God slapen. Als we om de haverklap om God en om Gods hulp zouden smeken, dan wordt het nooit wat me ons. God heeft ons, mensen, geschapen in vrijheid. Hij heeft ons de wereld gegeven. Wij, mensen, genezen elkaar, met therapie, met medicijnen, met kennis. God laat ons zo. Hij interfereert niet met ons dagelijkse leven. Hij reduceert ons niet tot onzelfstandige mensen, tot marionetten. Hij neemt ons serieus. Hiroshima, Auschwitz, de pandemie: het is vreselijk. In deze wereld gebeuren de meest vreselijke dingen, maar we moeten het zelf oplossen. We worden niet gereduceerd tot een speelgoed-wereld.

En daar draait dat verhaal om. Wat gebeurt er eigenlijk? Jezus kalmeert. Maar wie of wat? Ons! Onze angsten: 'help, we vergaan'. De storm zit van binnen. Jezus kalmeert ons binnenste, ons innerlijk. Hij laat nooit zijn vertrouwen in God los. Jezus bevrijdt de leerlingen van angst door hun vertrouwen te geven. Die storm zit in ons, de paniek zit in ons, de angst zit in ons. Niet in de buitenlucht, daarginds, daarboven. Het verhaal van de storm, die bedaart, is het verhaal van de angst die wegvloeit uit onszelf. Weg uit onszelf, maakt angst plaats voor vertrouwen. En dan ervaar je de wereld om je heen anders, dan verandert je perceptie: de storm bedaart, we zullen niet vergaan.

Jezus sliep, als een mens zonder angst. 'Dat komt wel goed'. God schiet niet te hulp bij onze smeekbeden: die God slaapt. Die mag slapen. De leerlingen maakten Jezus wakker: Hebben jullie het nog niet begrepen? Hebben jullie geen moed, geen vertrouwen, geen *pistis*? Dat vertrouwen in het verhaal is, == interessant genoeg! ==, vertrouwen op God en ook vertrouwen in je zelf, in je eigen stuurmanskunst. Die wind gaat wel over. Valwinden zijn tijdelijk, maar je moet zelf aan het roer blijven, het zeil reven, en roeien met de riemen die je hebt.

Door te slapen, laat Jezus ons beseffen dat God of Jezus het roer niet overneemt, onze wereld niet reduceert tot een marionettentheater, maar ons in onze waarde van vrije mensen laat. En zegt: je kunt het. Vertrouw op je zelf en je maten. Overleg over de koers met je medepassagiers. De angst maakt plaats voor *pistis*, voor vertrouwen. De wereld ligt in onze handen. En dat is gruwelijk. In de afgelopen eeuwen zijn de rampen alleen maar erger geworden: oorlogen, ziektes, rampen. Miljoenen mensen zijn in de vorige eeuw omgekomen door geweld. In deze eeuw is het niet anders. Maar God blijft ons vertrouwen. Hij heeft de wereld aan ons toevertrouwd.

Het mysterie van God is dat heilige, wonderlijke vertrouwen. Angst voor het leven, voor volwassen worden, voor ouder worden, voor ziekte en voor dood maakt plaats voor vertrouwen. In de Ene, de Eeuwige, die jou kent. En de Eeuwige heeft lang gewacht op dat

moment. Iedere keer als we riepen ‘Help, we vergaan. Raakt het U niet, dat we vergaan…’ volgde een stilte. Het raakt God wel degelijk, maar hij komt niet tussenbeide.

Eduard Kimman s.j.